ALASKA ŞI COMUNITĂȚILE DE STAROVERI. ASPECTE CULTURALE

Axinia Crasovschi

Scurt istoric

Primul contact al lumii civilizate cu teritoriul Alaskăi a avut loc la începutul secolului al XVIII-lea prin exploratorul danez Vitus Behring, aflat atunci în serviciul împăratului rus, Petru cel Mare. Acesta a fost momentul când Rusia începe să-şi aroge drepturile asupra teritoriului şi să dezvolte comerțul cu blănuri. În 1867, secretarul de stat al SUA, William H. Seward, speculând faptul că Rusia împăratului Alexandru al II-lea se afla în datorii, cumpără Alaska cu un preț de 7.2 milioane de dolari (aproape 2 cenți pe un acru de pământ). La vremea respectivă, populația americană nu a realizat însemnătatea acestei tranzacții, numind faptul o „nebunie a lui Seward". Pe la 1888, pe brațul Turnagain a fost descoperit aurul, ceea ce a declanşat venirea unui mare val de americani dornici de îmbogățire. În 1912, Alaska devine Teritoriu al Statelor Unite, dar abia în 1959 va adera la Uniune, fiind cel de-al 49-lea stat. Descoperirea în 1957 a petrolului în Peninsula Kenai deschide drumul aerului pe la Pol, legând Europa de Orient prin Anchorage, cea mai importantă aşezare urbană din zonă.

Ruşii staroveri (credincioşii ortodocşi de rit vechi) – obiectul cercetării noastre[1] - s-au stabilit în Alaska în 1967, după un lung periplu prin

[1] Cercetarea s-a desfăşurat în cadrul programului Fulbright, la Universitatea din Oregon, Eugene, în 2002-2003. Călătoria de studiu pe teren în Alaska a avut loc în aprilie 2003,

BDD-A24322 © 2006 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:54:28 UTC)

lume şi o ultimă şedere în statul american Oregon. Ei s-au stabilit în Peninsula Kenai în apropierea portului maritim Homer, unde au cumpărat la început trei loturi de pământ, înfiinţând localitatea Nikolaevsk, care s-a dezvoltat rapid într-un timp relativ scurt. În fapt, staroverii s-au stabilit exact în locurile unde, la jumătatea secolului al XVIII-lea, au fost aşezări ruseşti întemeiate de marinarii şi comercianţii ruşi veniţi cu vasele prin Oceanul Pacific de la Ohotsk şi Kamceatka. Denumirea de Nikolaevsk dată localităţii aminteşte de anul 1791 când la gurile râului Kenai din peninsula cu acelaşi nume a fost construită şi a funcţionat destul de multă vreme reduta Nikolaevsk.

Această primă aşezare a staroverilor în Alaska se voia să fie şi ultimul punct de refugiu în dorinţa lor de a-şi păstra specificul, identitatea naţională şi religioasă, modul de viaţă şi convingerile.

În SUA, ei au început să sosească imediat după 1960. Cel mai mare grup a venit în Oregon din America de Sud, în special, din Brazilia, după ce timp de aproximativ 30 de ani au trăit în două regiuni diferite din China: împrejurimile oraşului Harbin, mai ales, în partea de nord-vest a Manciuriei (aflată, la un moment dat, sub stăpânire niponă) şi provincia Sin Tsian. Generaţia vârstnică mai ţine minte începutul acestui periplu declanşat în anii 1920, când, părinţi, bunici şi copii fugeau de colectivizarea impusă de bolşevici în zonele Uralului, Kazahstanului, Kirghiziei şi Siberiei, unde staroverii aveau gospodării bine închegate şi prospere şi duceau o viaţă tihnită, pusă sub semnul lui Dumnezeu. Venirea Armatei Sovietice şi proclamarea Republicii Populare Chineze în 1949, o dată cu instaurarea comunismului, i-au determinat pe staroveri să-şi părăsească gospodăriile şi să ia din nou drumul bejeniei, cele două grupuri întâlnindu-se în Hong-Kong. Cu ajutorul Crucii Roşii Internaţionale, ei şi-au urmat drumul: o parte în ţările Americii Latine, altă parte, în Australia şi Noua Zeelandă. Sărăcia şi condiţiile climaterice neprielnice agriculturii din Brazilia şi Argentina i-au determinat pe mulţi dintre ei să caute alte locuri pentru aşezare. Astfel, au ajuns să defrişeze pădurile din Vestul Sălbatic american, stabilindu-se în Woodburn şi în împrejurimi, în statul Oregon, unde au început să se ocupe de ferme agricole, crescând brazi şi mure. La puţin timp, li s-a alăturat un

---

cuprinzând perioada de dinainte şi de după Paşte, prilej cu care am observat pregătirile pentru sărbătoare şi sărbătoarea în sine.

BDD-A24322 © 2006 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:54:28 UTC)

nou grup de staroveri – cazacii nekrasoviți sosiți în 1963 în SUA (mai întâi, în New Jersey), fiind aduşi din Turcia cu un avion trimis special de senatorul Robert Kennedy la intervenţa Fundaţiei „L.N. Tolstoi" din New York. Aceştia din urmă au părăsit Rusia încă la începutul secolului al XVIII-lea, imediat după înfrângerea răscoalei atamanului Kondrat Bulavin (1807-1808), urmându-l în zona Kubanului pe atamanul Ignat Nekrasov. După moartea acestuia, ei s-au despărţit în două grupuri, refugiindu-se din calea prigoanei ţariste în Imperiul Otoman: unii s-au aşezat pe malurile lacului Mainoz, după ce au trecut prin Delta Dunării din Dobrogea, alţii, luând drumul Asiei, s-au oprit pe malurile lacului Enoz. Presiunea religiei musulmane i-a determinat să părăsească locurile imediat după 1960, mare parte dintre ei întorcându-se în Rusia, în zona Kubanului.

În SUA, membrii grupului care au locuit în China în zona Harbinului, unde bărbaţii s-au ocupat cu vânătoarea, au primit numele de *harbintsy* sau *makaki*, cei din provincia Sin-Tsian şi din Turcia, a căror ocupaţie principală a fost pescuitul, au devenit cunoscuţi sub denumirea de *sintsiantsy* sau *peştii,* respectiv *turceane* sau *curcanii*. Aceste porecle şi le-au dat singuri, cu scopul de a se individualiza.

Confruntarea cu noua civilizaţie

În toţi anii pribegiei, cele trei grupuri au reuşit să-şi păstreze tradiţiile şi obiceiurile specifice, neamestecându-se cu popoarele în mijlocul cărora trăiau. Fiind comunităţi cu o cultură tradiţională şi religioasă pronunţată, ele au rezistat până în zilele noastre, când se poate observa un proces destul de rapid de schimbare la tinerele generaţii. Contrastul dintre cultura americană şi cea a staroverilor este foarte puternic, iar acest fapt îi face pe tineri să înceapă să renunţe în cele mai multe cazuri la valorile tradiţionale. Acesta a constituit motivul principal al îngrijorării vârstnicilor, care au simţit pericolul la adresa integrităţii comunităţii şi au demarat demersurile pentru o nouă migraţie, de data aceasta, în locurile izolate din Alaska.

Pe străzi, în parcuri, în magazine şi instituţii staroverii se deosebesc imediat, în primul rând, datorită îmbrăcăminţii, care este tipică Rusiei medievale. Deşi este un factor extern, schimbarea stilului de îmbrăcăminte

BDD-A24322 © 2006 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:54:28 UTC)

arată gradul de respectare a tradițiilor. Primul pas în sensul acesta s-a făcut la nivelul celor trei grupuri de staroveri. De pildă, femeile celor două grupuri din China obişnuiau să poarte sarafanele şi şorțurile tradiționale (*fartuki*), iar cele din Turcia – aşa-numitele *talehki*, nişte rochii foarte practice. În prezent, toate femeile preferă *talehki* pentru zilele obişnuite, păstrând sarafanele pentru sărbători, şi doar bătrânele mai poartă *fartuki*. Dacă înainte materialul din care îşi confecționau rochiile era înflorat, tendința de acum este pentru culori uni, adaptate semnificației zilei: în zilele obişnuite sunt preferate culorile estompate sau chiar închise, iar în zilele de sărbătoare – cele deschise, vii. Femeile măritate poartă părul strâns într-o bonetă (*šašmura*) asortată la culoarea rochiei.

Bărbații poartă cămăşile lungi ruseşti (*rubaški)* cu gulerul brodat, încinşi la mijloc cu brâu (*pojas)*, lăsate peste pantalonii de blugi.

Fiind o comunitate conservatoare, integrarea tuturor aspectelor vieții în societatea americană se face pe baza dogmelor religioase.

Procesul educativ la staroveri se reduce la studiul cărților sfinte şi al celor cu conținut religios. Principiul ascultării şi disciplinei caracteristic sistemului tradițional de educație din mediul starover a intrat în contradicție cu principiul modern al individualismului şi al autoexprimării personalității, bazat pe dialog şi discuții în contradictoriu, specific şcolii contemporane americane. La începutul imigrației staroverilor în Oregon, şcoala a organizat o programă bilingvă pentru clasele primare, pentru a face mai uşoară trecerea de la limba rusă la cea engleză. Prima reacție a părinților staroveri față de şcoala americană a fost pozitivă. Ei înțelegeau necesitatea educației în acest sistem. Observând însă comportamentul ulterior al copiilor, cărora li se dezvolta spiritul de inițiativă, de autoexprimare şi creativitate, ei au ajuns la concluzia că schimbarea s-a produs în rău şi nu în bine, aşa cum sperau. Drept urmare, pentru a-şi păstra copiii în comunitatea religioasă, după primele 6-7 clase ei le întrerupeau educația instituționalizată. Copiii erau mulțumiți cu nivelul de cunoştințe obținut, care le era suficient pentru a se descurca. Ei chiar doreau să lucreze alături de părinți pentru a câştiga bani şi deci independență. Tot din aceste considerente şi căsătoriile erau foarte timpurii: fetele se măritau la 13-14 ani, băieții – pe la 16-17 ani. Cu timpul, această mentalitate a început să se schimbe, tineretul dorind să-şi facă

BDD-A24322 © 2006 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:54:28 UTC)

o carieră profesională şi să poată avea acces la locuri de muncă mai bine plătite şi calificate.

Însuşirea tehnicii nu mai este o problemă pentru tineret. Totuşi staroverii consideră că tehnica influenţează în mod negativ modul lor de viaţă. Televizorul, radioul, muzica modernă aduc un nou tip de cultură, care împiedică respectarea stilului tradiţional de viaţă bazat pe rugăciune în faţa icoanelor de acasă, pe respectarea posturilor în timpul cărora sunt interzise distracţiile.

Staroverii din Nikolaevsk, văzându-se din nou ameninţaţi de tentaţiile culturii americane care şi-a făcut simţită prezenţa şi influenţa destul de repede de la aşezarea lor pe acest meleag, au căutat să se mute în locuri şi mai izolate. Ei au mai înfiinţat câteva localităţi în pădurile din peninsula Kenai, situate pe marginea oceanului. Multă vreme nu au fost de acord cu propunerea autorităţilor americane de a face şosele. La şcoala din Voznesenka, dotată cu calculatoare şi tot necesarul didactic şi educativ modern, au început să vină şi copiii americanilor, iar acest fapt nu rămâne fără urmări. Motivele americanilor de a-şi da copiii la şcolile unde învaţă staroverii se bazează pe admiraţia lor faţă de disciplina şi respectul pentru cei mai mari, pentru muncă şi pentru valorile morale existente încă în mediul starover. Staroverii însă observă cu îngrijorare schimbarea din comportamentul copiilor lor şi acceptă cu greu ideea vecinătăţii imediate cu americanii.

Localitatea Kaceamak-selo şi acum este greu accesibilă, acolo putându-se ajunge doar pe apă sau pe un drum abrupt căruia îi fac faţă doar automobilele de teren. Cu toate acestea, la şcoala din sat vin să predea tot dascăli americani, care, deocamdată, ţin cont de cerinţele comunităţii starovere locale. Astfel, femeile nu au voie să vină în pantaloni, ci în fuste sau rochii lungi. Încercarea directorului şcolii de a aduce calculatoare s-a lovit de refuzul categoric al părinţilor. Educaţia instituţionalizată începe să-şi arate efectele şi în această localitate izolată. Tinerii reuşesc să scape de sub vigilenţa părinţilor şi îşi impun cu încetul voinţa, care, de cele mai multe ori, nu coincide cu cea a vârstnicilor. Tinerele apelează din ce în ce mai des la serviciile asistenţei medicale acordate la naşterea copiilor lor.

Noile generaţii de staroveri se confruntă în prezent cu aspecte contradictorii: pe de o parte, conservatorismul părinţilor lor, iubitori ai

BDD-A24322 © 2006 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:54:28 UTC)

vechilor tradiţii şi valori şi, pe de altă parte, dorinţa de a accede la valorile moderne oferite de civilizaţia americană. Îmbinarea vechiului cu noul este o cale de compromis pe care o adoptă majoritatea staroverilor din Alaska în zilele noastre. Chiar şi staroverii cei mai izolaţi – este vorba de cele zece familii care s-au aşezat recent pe insula Kodiak, în locul numit Afogniak – şi-au asigurat toate utilităţile moderne necesare unui trai civilizat. Deşi nu au televizoarele cuplate la cablurile de televiziune, ei le folosesc pentru vizionarea casetelor video cu conţinut educativ pentru copiii lor. Pentru aceştia, ei asigură educaţia religioasă şi apelează la învăţământul american la distanţă, singurul care-i satisface deocamdată.

Cu toate acestea, lupta pentru păstrarea identităţii religioase, pentru protejarea tineretului de tentaţiile lumii moderne este din ce în ce mai dificilă, iar semnele venirii Antihristului pe pământ sunt tot mai evidente. Credinţele păstrate de secole privind apropierea sfârşitului lumii par să se adevereasc ă şi doar străduinţa individuală şi izolarea de lume mai pot ajuta la mântuire.

BIBLIOGRAFIE

Evstafiev, Mihail, *Staroobrjadcy Alaski*, „Staroobrjadec”, Nijni-Novgorod, noiembrie, 2003

Tradicionnaja duhovnaja i materialnaja kul'tura russkih staroobrjadčeskih poselenij v stranah Evropy, Azii i Ameriki, volum de comunicări ştiinţifice sub red. lui N.N. Pokrovski şi Richard Morris, Novosibirsk, 1992

ТЕЗИСЫ

Настоящая работа описывает вкратце исторический и географический путь староверов, оказавшихся волею судьбы с 1967 г. в американском штате Аляска, где основали несколько поселений. Будучи консервативной общиной, интегрирование в американское общество происходит *через* и *на основе* религиозных догм. Элементы технической цивилизации хотя и входят в их жизнь, применяются с осторожностью, усваиваются и употребляются лишь те, которые считаются неопасны для духовной и моральной жизни. Но сколько бы они не опасались влияний американской культуры и не пытались бы уберечь молодежь от соблазнов современного мира ясно, что борьба становится все сложнее и знаки пришествия Антихриста – все явнее. Вера в близость конца мира оказывается оправданной и только личное старание и уход в глухие места может спасти.

BDD-A24322 © 2006 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:54:28 UTC)